

ศึกษาวิเคราะห์คตินิยมเกี่ยวกับประเพณีงานศพ
บ้านพงสวาย อำเภอบำเหน็จ จังหวัดสุรินทร์
Analytical Study of Marals in Funeral Tradition in
Ban Phong Sawai ThaTum District, Surin Province

พระภุชงค์ ภูริพัฒน์ (สุภาพ)

Phra Phuwanai Phuripanyo (Suprap)

พระครูวาปีจันทคุณ

PraKruWapeeChanthakhun

พระครูภาวนาพัฒน์บัณฑิต

Phrakru Bhavanaphatthanabandit

วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: james1017899@gmail.com

(Received: August 2, 2025/ Revisec: August 3, 2025/ Accepted: August 20, 2025)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประเพณีงานศพบ้านพงสวาย ตำบลท่าตูม อำเภอบำเหน็จ จังหวัดสุรินทร์ 2) เพื่อวิเคราะห์คตินิยมที่ปรากฏในประเพณีงานศพบ้านพงสวาย ตำบลท่าตูม อำเภอบำเหน็จ จังหวัดสุรินทร์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และภาคสนาม โดยการลงพื้นที่เก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกจากประชากรผู้ให้ข้อมูลหลัก 20 รูป/คน แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

ประเพณีงานศพบ้านพงสวาย ตำบลท่าตูม อำเภอบำเหน็จ จังหวัดสุรินทร์นั้น เมื่อมีคนตายลูกหลานก็จะประกอบพิธีอาบน้ำศพ ตกแต่งศพให้ดูดี เพื่อเป็นการทดแทนบุญคุณ จากนั้นจะเอาเทียนขี้ผึ้ง หนึ่งบาทใส่ 9 เส้นจุดตั้งไว้ทางศีรษะศพ พิธีอาบน้ำศพ ญาติผู้ตายต้องไปเชิญอาจารย์ผีให้มาเป็นผู้นำในพิธีกรรมงานศพ อาบน้ำด้วยน้ำร้อนก่อนแล้วจึงอาบน้ำด้วยน้ำเย็น การมัดตราสังศพ ต้องเป็นผู้ที่ได้รับฝึกหัดเคยผูกมัดศพมาแล้ว รู้คาถาเวลาผูกมัด และมัดด้วยด้ายสายสิญจน์ 3 รอบ นุ่งห่มผ้าศพด้วยผ้าขาว รดน้ำศพเพื่อระลึกถึงบุญคุณของผู้ตาย และเพื่อขอขมาต่อผู้ตาย วันเผาศพจะไม่เผาใน วันผีกิน วันจมน้ำ วันลอย และ วันอุบาทว์ วันโลกาวินาศ หรือวันอัคคินโร เมื่อเผาเสร็จแล้วทำพิธีเก็บอัฐิและทำบุญอุทิศให้กับผู้ตายคตินิยมที่ปรากฏในพิธีงานศพนั้น คือ 1) การจุดตะเกียงไว้ที่ปลายเท้าหรือข้างโลงศพเป็นสัญลักษณ์ของแสงสว่างนำทางวิญญาณผู้ล่วงลับไปสู่ที่ 2) การสวดมาติกาหมายถึงการสวดพระอภิธรรมในงานศพ ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อแสดงถึงความ

เคารพต่อผู้เสียชีวิตและให้พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า 3) การบวชน้ำไฟหมายถึงการบวชของลูกหลานเพื่อจูงศพไปเผา 4) การโปรยข้าวตอกในงานศพถือเป็นการโปรยทานครั้งสุดท้ายแก่

คำสำคัญ: ลักษณะสำคัญ; ผลกระทบของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอำนาจนิยม; วัฒนธรรมทางการเมือง; อำนาจนิยม

Abstract

This research aimed to: 1) study the funeral traditions of Ban Pong Sawai, Tha Tum Subdistrict, Tha Tum District, Surin Province, and 2) analyze the moral principles found in the funeral traditions of Ban Pong Sawai, Tha Tum Subdistrict, Tha Tum District, Surin Province. Qualitative research was conducted, gathering data from documents and fieldwork, using in-depth interviews with 20 key informants. Data were then analyzed using a descriptive method.

The research findings revealed that:

In the funeral traditions of Ban Pong Sawai, Tha Tum Subdistrict, Tha Tum District, Surin Province, when someone dies, descendants perform a bathing ceremony and decorate the body to express gratitude. Then, a one-baht-weight beeswax candle is placed in nine strands and placed over the head of the deceased. Relatives of the deceased must invite a spirit master to lead the funeral rituals. The ritual involves bathing the body with hot water and then with cold water. The tying of the corpse must be performed by someone trained in tying the body, who knows the incantation for tying the corpse, and tying it with a sacred thread three times. The corpse is then covered with a white cloth and sprinkled with water to commemorate the deceased's gratitude. And to ask for forgiveness from the deceased, cremation ceremonies are not held on the days of Ghost Eating, Sinking, Floating, and Ubat, the Day of Doomsday, or Agkaniroth. After the cremation, a ceremony is held to collect the ashes and make merit for the deceased.

The moral principles found in funeral ceremonies are: 1) Lighting a lamp at the feet or beside the coffin symbolizes light guiding the deceased's soul to a good place. 2) Chanting the Matika refers to the chanting of Abhidhamma at funerals, which aims to show respect for the deceased and to convey the Buddha's teachings. 3) Ordination in front of the fire refers to the ordination of children and grandchildren to lead the body to cremation. 4) The scattering of popped rice at funerals is considered the final act of offering to the deceased.

Keywords: Funeral Traditions; Morals Regarding; Bouchnafai

1. บทนำ

การเกิดขึ้นของสรรพสิ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของสิ่งต่าง ๆ มากกว่า 2 สิ่งขึ้นไป ซึ่งกฎนี้ได้ถือว่เป็นกฎของธรรมชาติที่พระพุทธรองค์ค้นพบและได้นำออกเผยแผ่แก่สรรพสัตว์ ในรูปแบบของกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ได้แก่ กฎปฏิจจสมุปบาท (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, 16/1/2) นอกจากนั้น ก็มีกฎไตรลักษณ์ที่อธิบาย อิทัปปัจจยตาในแง่ของกระบวนการความเป็นไปของสรรพสิ่ง ในแง่ของความเป็นธรรมชาติที่สิ่งต่าง ๆ จะต้องเป็นไปใน สามลักษณะ คือ 1) ความเป็นของไม่เที่ยงหรือมันคงถาวร 2) ความเป็นทุกข์เพราะไม่คงทนอยู่ได้ และ 3) ความเป็นอนัตตา คือไม่อาจจะยึดมั่นถือมั่นในความเป็นตัวตน (แก่นสาร) ได้ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, 8/1/1) ซึ่งกฎต่าง ๆ นี้ล้วนกล่าวถึงสภาพของสรรพสิ่งที่จะต้องเป็นไปตามกฎธรรมชาติ ดังปรากฏในพุทธพจน์ว่า “ร่างกายนี้แก่หง่อมแล้ว เป็นรังของโรคมืดจะทรุดโทรมลงไป ร่างกายที่เน่าเปื่อยนี้ก็จะแตกดับไป เพราะชีวิตมีความตายเป็นที่สุด” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, 25/148/78) ทุกสิ่งทุกอย่างในสากลจักรวาล ทั้งสิ่งที่ไม่มีชีวิตและสิ่งที่มีชีวิตที่มีวิญญาณและไม่มีวิญญาณล้วนตกอยู่ในกฎเดียวกันคือ เกิดขึ้นในเบื้องต้น เปลี่ยนแปลงไปในท่ามกลาง และแตกสลายไปในที่สุด สำหรับสิ่งที่มีชีวิตกระบวนการสุดท้ายเรียกว่า ตาย เช่น คนเราเมื่อตายลง พวกพ้องที่ยังมีชีวิตอยู่ก็สงสารเอ็นดูไม่ยอมปล่อยให้ร่างกายถูกทอดทิ้งอยู่บนพื้นพิภพ เพราะจะเน่าเหม็นหรือตกเป็นเหยื่อของสัตว์อื่น ๆ กัดกินเป็นที่น่าสังเวช (สุเมธ เมธาวิทยกุล, 2532: 144) พิธีกรรมงานศพของชาวพุทธในชุมชนบ้านพงสวายส่วนมาก จะมีความเชื่อเรื่องผี เรื่องวิญญาณ เรื่องโลกอีกลับเหนือธรรมชาติ เข้ามาเกี่ยวข้องกับพิธีด้วย โดยเฉพาะกลุ่มคนในสังคมชนบท หรือแม้แต่กลุ่มชาติพันธุ์ในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในภาคอีสานโดยมีความเชื่อดั้งเดิมเรื่องผีอยู่แล้ว และได้ซึมซับวิถีการดำรงชีวิตจากกลุ่มคนในสังคมชนบท รวมทั้งรับพุทธศาสนาเข้ามาเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิต เป็นการผสมผสานของความเชื่อทั้งการนับถือผี และพุทธศาสนา เช่นเดียวกับพุทธศาสนาแบบชาวบ้านของชุมชนบ้านพงสวาย ความเชื่อในเรื่องความตายของแต่ละกลุ่มวัฒนธรรมที่ต่างกัน ย่อมสะท้อนความเชื่อเหล่านั้นออกมาผ่านสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในพิธีกรรมงานศพ โดยเฉพาะความเชื่อในเรื่องความตายของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในภาคอีสาน ที่มีความเชื่อเรื่องผี สิ่งลี้ลับ โลกหลังความตาย ทำให้มีระบบสัญลักษณ์ต่าง ๆ มากมายสื่อสารออกมาจากพิธีกรรมงานศพ ซึ่งสัญลักษณ์ต่าง ๆ เหล่านั้นได้ซ่อนความหมาย ความเชื่อต่าง ๆ ของคนในแต่ละกลุ่มวัฒนธรรมนั้นด้วย ความคิด และความเชื่อ ที่สะท้อนออกมาผ่านสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในพิธีกรรมงานศพ นั่นคือการประกอบสร้างความหมายเชิงมายาคติ ความตายของคนในแต่ละกลุ่มวัฒนธรรมนั่นเอง ซึ่งความเชื่อหรือการให้ความหมายนั้นเกิดจาก มายาคติ (Myth) ความน่าสนใจของการหาความหมาย และความเชื่อเชิงมายาคติที่เกี่ยวกับความตายในพิธีกรรมงานศพ จึงเป็นเรื่องที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาว่ามีเบื้องหลังความเชื่อ การรับรู้ และการตีความหมายเกี่ยวกับความตายอย่างไร จึงสื่อสารความหมายเหล่านั้นออกมาทางสัญลักษณ์ต่าง ๆ เพื่อแสดงให้เห็นว่ามีการประกอบสร้างความหมายของความตายอย่างไร ทำให้เห็นถึงคติธรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรที่นับถือศาสนาพุทธในชุมชนบ้านพงสวายที่สัมพันธ์และสอดคล้องกับความเชื่อของคนส่วนใหญ่ที่ดำรงอยู่ในสังคมขณะนั้น โดยมีความเชื่อทางหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเป็นหลัก

ปัจจุบันวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงจากอดีตไปตามยุคตามสมัยที่มีการแข่งขันกันทำมาหากินปากกัดตีนถีบ และนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามามีบทบาทช่วยพัฒนาสังคมให้มีความเจริญรุ่งเรืองและอำนวยความสะดวกสบายในการดำรงชีวิตประจำวัน วิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณีของชาวไทยเชื้อสายเขมรที่หมู่บ้านพงสวายก็มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยด้วย เช่น พิธีกรรมงานศพ สมัยก่อนไม้เนื้อดีมีมากชาวบ้านสามารถเลือกไม้ตามคติโบราณ (พอใช้ไม่มะม่วง แม่ใช้ไม้ตะเคียน) ต่อโลงเองได้ ปัจจุบันไม้เนื้อดีหายากจึงนิยมซื้อโลงศพสำเร็จรูปแทน เมื่อก่อนใช้คนหามศพไปป่าช้าไม่ค่อยสะดวก ต่อมาใช้เกวียน ปัจจุบันใช้รถยนต์บรรทุกทุกโลงศพแทน ส่วนขั้นตอน และอุปกรณ์ที่ใช้ในพิธีกรรมงานศพนั้น อาจารย์สัปเหร่อผู้ประกอบพิธีก็เริ่มมีการรวบรัดตัดตอนเพื่อให้กระชับเหมาะสมกับยุคสมัย เวลา สถานที่ มากขึ้นรวมถึง สถานที่เผา รวมถึงสถานที่เผา ขั้นตอนการเผาและอุปกรณ์ที่ใช้ในการเผาด้วย เช่น สถานที่ประกอบพิธีกรรมเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่เคยใช้เชิงตะกอนในป่าช้า ต่อมาใช้เป็น เมรุ ส่วนอุปกรณ์อื่นที่ใช้ในการเผา ก็เปลี่ยนจากฟืนเป็นถ่านหรือใช้ไฟฟ้าแทน

ดังนั้น ผู้วิจัย จึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาศึกษาวิเคราะห์คตินิยมเกี่ยวกับประเพณีงานศพคนไทยเชื้อสายเขมรบ้านพงสวาย ตำบลท่าตูม อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ พร้อมทั้งนำเสนอระเบียบวิธีและขั้นตอนของพิธีกรรมประเพณีงานศพนี้ไว้ให้บุคคลที่เห็นคุณค่าและอนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาเป็นแนวทางปฏิบัติในการนำคตินิยมไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาประเพณีงานศพบ้านพงสวาย ตำบลท่าตูม อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์

2.2 เพื่อวิเคราะห์คตินิยมที่ปรากฏในประเพณีงานศพบ้านพงสวาย ตำบลท่าตูม อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยภาคสนามด้วย (Field Research) เพื่อศึกษาองค์ความรู้ในหมู่บ้านพงสวาย ตำบลท่าตูม อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ จึงจำเป็นต้องใช้เวลาสำรวจอย่างต่อเนื่อง เพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาและสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การบันทึกและนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์

3.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1) เจ้าอาวาสวัดในเขตตำบลท่าตูม	จำนวน	5	รูป
2) อาจารย์ผู้ประกอบพิธี (สัปเหร่อ)	จำนวน	5	คน
3) ปราชญ์ชาวบ้าน	จำนวน	5	คน

4) ผู้สูงวัยที่มีประสบการณ์ช่วยเตรียมอุปกรณ์ในงานศพ	จำนวน 5 คน
รวมทั้งหมด	จำนวน 20 รูป/คน

3.3 เครื่องมือวิจัย

1) แบบสังเกตการ (Observation) มีทั้งแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมเกี่ยวกับการบริหารจัดการพิธีกรรมงานศพในหมู่บ้านพงสวาย ตำบลท่าตูม อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์

2) แบบสัมภาษณ์ (Interview) ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสภาพและบทบาท ของคณะอาจารย์ สัปเหร่อ มีทั้งแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การสังเกต (Observation) ในการวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบในการสังเกต 2 รูปแบบ ดังนี้

1.1) การสังเกตแบบวิธีการพิธีการประกอบงานศพ ผู้วิจัยเข้าไปในพื้นที่ สังเกตซักถามข้อมูลที่ยังสงสัย จดบันทึก พร้อมทั้งเปิดเผยตัวเองว่าเป็นนักวิจัย

1.2) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non – Participant Observation) ผู้วิจัยจะสังเกตกิจกรรมต่างๆ ของประชาชน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องอยู่ภายนอกโดยจะไม่เข้าร่วมกิจกรรม

2) การสัมภาษณ์ (Interview) ในการวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบในการสัมภาษณ์ 2 รูปแบบ ดังนี้

2.1) การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Structured Interview) ทำการสัมภาษณ์โดยเจาะจงคำตอบเฉพาะเรื่องตามจุดมุ่งหมาย โดยสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย เช่น

2.2) การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Unstructured Interview) โดยสัมภาษณ์เปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบเพื่อจับประเด็นและนำมาตีความหมายโดยใช้ทฤษฎีและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In Depth Interview) จากผู้รู้ (Key Information) มีจุดสนใจในการสัมภาษณ์ในเรื่องของบทบาทองค์กรสาธารณะที่มีผลต่อสังคม การจัดองค์การสมาคมรวมทั้งการบริหาร

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยแยกประเด็นตามขอบเขตของเนื้อหา โดยการนำทฤษฎีองค์การ ทฤษฎีบทบาท ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยมและทฤษฎีขัดแย้ง มาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์

การจัดกระทำข้อมูลจะใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) เพื่อสร้างความมั่นใจและความเชื่อถือได้ของข้อมูล ผู้วิจัยจะยังไม่ปักใจเชื่อแหล่งข้อมูลใดข้อมูลหนึ่งที่ได้มาแต่แรกว่าเชื่อถือได้แล้ว ผู้วิจัยจะแสวงหาแหล่งข้อมูลอื่นอีก เพื่อตรวจสอบกับข้อมูลที่ได้มาทั้งหมด เพื่อหาความเหมือนกัน ไม่เหมือนกัน และจะแสวงหาข้อมูลต่อไปจนพบข้อมูลแบบที่สามโดยวิธีการเก็บข้อมูลที่ต่างกันออกไป ได้แก่ การสัมภาษณ์ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การตรวจสอบบางครั้ง

อาจใช้วิธีอื่น ได้แก่ ตรวจสอบโดยเปลี่ยนแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกัน เช่น บุคคล เวลา หรือสถานที่ ๆ ให้ข้อมูล หรืออาจตรวจสอบโดยใช้ผู้เก็บข้อมูลที่ต่างกัน (Investigator Triangulation) เพื่อความมั่นใจในข้อมูลมากขึ้น ผู้วิจัยได้ขยายเวลาในการสำรวจตรวจสอบ รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เป็นระยะเวลา 1 เดือน เพื่อให้มีโอกาสสัมผัสกับสภาวะการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้น และเข้าถึงสภาพความเป็นจริงที่เกี่ยวข้องกับประเด็นคำถามการวิจัยที่ต้องการสืบค้นหาคำตอบมากยิ่งขึ้น เป็นผลให้มั่นใจได้ว่า ข้อมูล หลักฐานและผลการศึกษาวิจัย ที่สร้างขึ้นจากข้อมูลหลักฐานที่รวบรวมได้จากภาคสนาม ซึ่งจะสามารถสะท้อนความจริงอันหลากหลาย

4. ผลการวิจัย

4.1 ประเพณีงานศพบ้านพงสวาย ตำบลท่าตูม อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์

การทำความสะอาดด้วยการเช็ดตัวด้วยน้ำอบน้ำหอม เลียบอันเชา แปลว่า ประแบ่งแต่งตัวให้สวยงามโดยมีความเชื่อว่าก่อนไปเกิดใหม่ ต้องไปด้วยกายใจที่ความบริสุทธิ์ ชาวบ้านมีความเชื่อว่าเกิดชาติหน้าจะได้มีผัวพรรณที่ผุดผ่องการขอมมาลาโทษในสิ่งที่คิดว่าทำไม่ดีไว้ต่อศพผู้ตาย ก่อนด้วยหรือบ้างก็ขอน้ำมนต์จากพระเจ้าพระสงฆ์ไปอาบชำระสิ่งไม่ดีโดยมีความเชื่อว่าการอาบน้ำศพเป็นชำระมลทินของศพและมีคติธรรมที่สอนให้คนเป็นที่ยังมีชีวิตอยู่มีความเชื่อกันว่าหากผู้เสียชีวิตตายอย่างไม่ปกติ เช่น ประสบอุบัติเหตุ ถูกฆาตกรรม ฆ่าตัวตาย เป็นต้น ในปัจจุบันนี้จะปรับเปลี่ยนวิธีการอาบน้ำศพแบบใหม่ โดยไม่ได้ฟอกสบู่หรืออาบด้วยต้มน้ำสมุนไพร เป็นกุศโลบายเพื่อให้ผู้ที่ล่วงลับได้ชำระร่างกายให้สะอาดก่อนเดินทางสู่สัมปรายภพการแต่งศพด้วยการหิวนมให้ปรกกลงมาทางด้านหน้านุ่งผ้าขาวทำพอกให้ข้างหลังทางกระเบนอยู่ข้างหน้าหรือไม่นุ่งโจงกระเบนก็ได้ ถ้าใช้กางเกงให้สวมกลับหน้าเป็นหลังจะหิวนมผู้ตายแล้วก็ทำการแต่งตัวโดยการทาแป้งหอมให้ทั่วร่างกายผู้ตายโดยอาจจะแต่งตัวในชุดที่ผู้ตายเคยชอบใส่เมื่อครั้งยังมีชีวิตควรหมั่นทำบุญสร้างกุศล เพราะเมื่อตายไปแล้วสิ่งที่จะนำติดตัวไปได้ 2 อย่าง คือ ความดีและความชั่วเท่านั้นสอนให้คนที่ยังมีชีวิตอยู่ ไม่ลุ่มหลงมัวติดติดกับสิ่งของนอกกายเมื่อได้จัดการแต่งตัวศพเป็นที่เรียบร้อยแล้วเพื่อกันไม่ให้เบ่งขยายตัวได้ในเวลาขึ้นมารัดกับชายผ้าที่ขมวดเป็นก้นหอยอยู่บนศีรษะกรวยดอกไม้รูปเทียนและสวมเท้าแล้วใช้ด้ายดิบเส้นขนาดนิ้วก้อยทำเป็นบ่วง จอชมอด หมายถึง การมัดศพ มัดตราสัง เมื่อผ่านการแต่งตัวให้ศพผู้ตายเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็จะมีการมัดศพหรือมัดตราสัง โดยสัปเหร่อหรือผู้เฒ่าผู้แก่ที่เป็นที่เคารพในหมู่บ้านนั้นจะเป็นผู้มัด การเสียชีวิตในสมัยก่อน หลังจากดำเนินการแต่งตัวให้ผู้ร่างของผู้ตายเป็นที่เรียบร้อยแล้ว หากเป็นศพของผู้ที่มีฐานะ จะมีการนำถุงผ้าขาวสวมบริเวณศีรษะเรียกว่าวิธีนี้ว่า ตราสัง

เมื่อมีคนตายและทำพิธีเบื้องต้นให้แก่ศพ เช่น จุดเทียนอวยขมอด แปลว่า อาบน้ำศพ และแต่งตั้งศพเสร็จแล้วก็จะตราสังศพ เมื่อได้จัดการแต่งตัวศพเรียบร้อยแล้ว ถ้าเป็นศพผู้ดี จะทำถุงผ้าขาวสวมศีรษะใบหนึ่งสวมมือทั้งสองข้างซึ่งอยู่ในรูปประนมถือกรวยดอกไม้รูปเทียนใบหนึ่ง และสวมเท้าอีกใบหนึ่ง จากนั้น เอาด้ายดิบ กล่าวคือ ด้ายที่ยังไม่ได้ฟอกสี เส้นขนาดนิ้วก้อย ทำเป็นบ่วงสวมคอบ่วงหนึ่ง มัดรอบหัวแม่มือและข้อมือทั้งสองข้างให้ติดกันอีกบ่วงหนึ่ง และมัดรอบหัวแม่เท้ากับข้อเท้าทั้งสองข้างให้ติดกันอีกบ่วงหนึ่ง เรียกว่า ตราสัง

หรือ ดอยโน เมื่อเสร็จแล้ว จะห่อศพด้วย ไสบสอ แปลว่า ผ้าขาวยาวสองทบ ชายผ้าทั้งสองอยู่ทางศีรษะและ ขมวดเป็นปมกันหอย แล้วใช้ด้ายดิบขนาดนิ้วมือผูกจากเท้าขึ้นมาเป็นเปลาะ ๆ มารัดกับชายผ้าที่เป็นปมกัน หอยนั้นให้แน่น เหลือชายด้ายดิบไว้พอสมควรเพื่อเป็นสายยาวปล่อยออกมานอกโลงได้ แล้วยกศพที่มัดนั้นวาง ลงในโลงให้นอนตะแคงโดยมากมักใช้ผ้าขาว ห่อหุ้มศพไว้แล้วมัดเป็นเปลาะๆ ร้อย รัดให้แน่น 5 เปลาะจากพิธี กรรมการมัดห่อศพพบว่า หมายถึง นิ वर्ณธรรมคือสิ่งที่ เป็นเครื่องรัดรั้งดึงสัตว์โลกให้วนเวียนอยู่ในทุกข์นั้นเอง

4.2 วิเคราะห์คติธรรมที่ปรากฏในประเพณีงานศพบ้านพงสวาย ตำบลท่าตูม อำเภотаตูม จังหวัด สุรินทร์

อันจิตตะโงง หมายถึง ตะเกียงนำทางศพ จุดไฟเพื่อให้วิญญาณไปสู่ที่สว่าง ถ้าไม่ตามไฟไว้ วิญญาณจะไปที่มีมืด คือไปในคติไม่ดี ที่ว่าตามไฟไว้จุดธูปเทียนไหว้พระก็มีปัจจุบันใช้การจุดไฟตะเกียงหรือเทียน ใช้แสง แล้ววาง ไว้ที่ปลายเท้าหรือข้างโลงด้านใดด้านหนึ่งของศพตลอดเวลาชีวิตเหมือนไฟตะเกียง การตายจึง เหมือนไฟตะเกียงที่ดับโดยที่การที่ตะเกียงดับด้วยน้ำมันหมดเปรียบเหมือนคนตายด้วยการหมดอายุขัยเป็นคติ ความเชื่อของชาวพุทธเพื่อเป็นเครื่องเตือนสติคนเป็น

ให้หาทางไปแต่ทางสว่างเป็นประเพณีนิยมจัดให้สงฆ์สวดในงานทำบุญหน้าศพอย่างหนึ่ง เรียกโดย โวหารทางราชการในงานหลวงว่า สดับปกรณ์ แต่ราษฎรสามัญทั่วไปเรียกว่า สวดมาติกา แจกกำหนดเวลาให้ พระสงฆ์ทราบจำนวนพระสงฆ์ผู้ประกอบพิธีสวดมาติกาการสวดพระอภิธรรมนอกจากจะนิยมสวดในตอน กลางคืนแล้ว ก็ยังนิยมสวดในเวลาน่าศพไปสูงเชิงตะกอน หรือเวลาเผาศพเรียกว่าสวดพระอภิธรรมหน้าไฟหรือ ดับไฟการนิมนต์พระจุณออกหน้าศพ เพื่อจะสอนคนที่ยังอยู่ให้ได้สำนึกว่าตอนที่ยังอยู่ ต้องเดินตามหลังพระ หมายความว่าให้ดำเนินชีวิตตามพระธรรมคำสั่งสอนพระพุทธเจ้าการบวชเพื่อจุณศพนำไปเผา โดยมากจะนิยม บวชลูกหลานเพราะมีความเชื่อว่าผู้ตายจะได้เกาะชาย ผ้าเหลืองและไม่ให้คนตายมารับศีลแต่เพื่อเป็นการ บอกคนที่มาร่วมงานว่าอย่าเอาแต่มีวประมาทการโปรยข้าวตอกแต่นั้นคือ ระหว่างเคลื่อนย้ายศพไปป่าช้า ถือ ว่าเป็นการโปรยทานครั้งสุดท้าย การเวียนซ้าย 3 รอบ หมายถึง การเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในภพทั้งสามอันมี กามภพ รูปภพ อรูปภพ ด้วยอำนาจกิเลสตัณหาเครื่องมีอยู่ สำหรับเพื่อให้พระภิกษุและสามเณรพร้อมทั้ง ลูกหลานญาติพี่น้องจับถือเดินจุณศพ โดยมีความ เชื่อว่าเพื่อนำทางผู้ตายไปสู่สุคติ และการเดินเวียนรอบเมรุ ก่อน 3 รอบและให้เวียนไปทางซ้ายมือเรียกว่า วัฏฏะจุดประสงค์ที่จะให้ศพนั้นสูญสิ้นไปเนื่องจากคนทุกคนเกิด มาก็ต้องตาย หากเก็บศพเอาไว้ก็จะทำให้เกิดการทับถมกันจนล้น ในการกลับจากเผาศพควรล้างกลืนที่อาจติด ตัวมา ควรล้างร่างกายให้สะอาดเสมอเมื่อมีญาติหรือสมาชิกในครอบครัว เสียชีวิตไปแล้ว บรรดาญาติที่ยังมี ชีวิตอยู่ก็จะพากันชวนช่วยทำบุญอุทิศไปให้เพื่ออุทิศส่วนบุญ ส่วนกุศลให้กับญาติที่จากไปโดยมุ่งหวังว่าเขา เหล่านั้นจะสามารถได้รับส่วนบุญส่วนกุศลจากญาติที่ยังมีชีวิตอยู่

สรุป การจัดงานศพของชาวบ้านพงสวายตั้งแต่ใกล้ตายจนถึงการเผาศพทำบุญอุทิศให้ผู้ตายนั่นแฝง อยู่ด้วย เประอริ หมายถึง คติธรรม ปรีชาธรรม ต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตไว้อย่างมากมาย และน่าสนใจ ด้วย ความที่มนุษย์เป็นผู้มีปัญญาเฉลียวฉลาด จึงได้นำปรีชาธรรมความเชื่อของตนประกอบกับคติความเชื่อทาง

ศาสนาและหลักธรรมเข้ามาผสมผสานกัน ก่อให้เกิดการปฏิบัติต่อสิ่งซึ่งปรากฏไม่มีค่า ไม่มีประโยชน์ให้ กลับกลายมาเป็นสิ่งที่มีคุณค่า มีประโยชน์สูงสุดอีกครั้ง ดังเช่นการกระทำต้องซากศพของผู้ตาย ด้วยการนำ พิธีกรรมประเพณีเข้ามาเป็นสื่อ เป็นตัวประสานให้เกิดความรู้สึกร่วมในระหว่างเจ้าภาพและผู้มาร่วมงาน คือ บรรรยากาศแห่งงานศพเป็นบรรยากาศของความเศร้าโศก เพราะเป็นความรู้สึกของการสูญเสีย การตายซึ่งมีความรักใคร่ นับถือกับผู้ตายที่ดี กับผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ก็ดีก็พากันเดินทางมาร่วมงานศพ มาแสดงออกซึ่งความรู้สึก ทำให้เจ้าภาพเกิดความอบอุ่นใจ มีกำลังใจ เกิด ปิติ รู้สึกว่าท่านผู้ตาย เป็นผู้มีเกียรติ มีคุณค่า มีความดีต่อสังคม ในเมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ พิธีกรรมในงานศพของบ้านพวงสวยยังมีรายละเอียดอีกมาก หากเริ่มตั้งแต่ที่ผู้ป่วยยังไม่ สิ้นลมจนกระทั่งถึงการ ตะจะเอ็ง แปลว่า บรรจจุฐิ ทุกขั้นตอนล้วนมีปรีศนาธรรมแฝงไว้สอนคนที่มมีชีวิตอยู่ให้ รู้จักพิจารณาตามหลักเหตุผล และความเป็นจริง เพราะจุดมุ่งหมายสูงสุดของพุทธศาสนาคือการหลุดพ้น และ เข้าสู่นิพพาน

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 ประเพณีงานศพบ้านพวงสวย ตำบลท่าตูม อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ การตายจึงเหมือน พลังตะกิงลวด หมายถึง ไฟตะเกียงที่ดับโดยที่การที่ตะเกียงดับด้วยน้ำมันหมดเปรียบเหมือนคนตายด้วยการ หมดอายุขัยเป็นคติความเชื่อของชาวพุทธเพื่อเป็นเครื่องเตือนสติคนเป็น ให้หาทางไปแต่ทางสว่างเป็นประเพณี นิยมจัดให้พระสงฆ์สวดในงานทำบุญหน้าศพอย่างหนึ่ง จำนวนพระสงฆ์ผู้ประกอบพิธีสวดมาตีกาการสวดพระ อภิธรรมนอกจากจะนิยมสวดในตอนกลางคืนแล้ว ก็ยังนิยมสวดในเวลาเช้าไปรุ่งเช้าเชงตะกอน หรือเวลาเผาศพ เรียกว่าสวดพระอภิธรรมหน้าไฟหรือดับไฟการนิมนต์พระจุ่งออกหน้าศพ เพื่อจะสอนคนที่ยังอยู่ให้ได้สำนึกว่า ตอนที่ยังอยู่ ต้องเดินตามหลังพระ หมายความว่าให้ดำเนินชีวิตตามพระธรรมคำสั่งสอนพระพุทธเจ้าการบวช เพื่อจุ่งศพนำไปเผา โดยมากจะนิยมบวชลูกหลานเพราะมีความเชื่อว่าผู้ตายจะได้เกาะชาย ผ้าเหลืองและไม่ใช่ ให้คนตายมารับศีลแต่เพื่อเป็นการบอกคนที่มาร่วมงานว่าอย่าเอาแต่มีวประมาทการโปรยข้าวตอกแต่นั้นคือ ระหว่างเคลื่อนย้ายศพไปป่าช้า ถือว่าเป็นการโปรยทานครั้งสุดท้าย การเวียนซ้าย 3 รอบ หมายถึง การเวียน วายตายเกิดอยู่ในภพทั้งสามอันมี กามภพ รูปภพ อรูปภพ ด้วยอำนาจกิเลสตัณหาเครื่องมือจุ่ง สำหรับเพื่อให้ พระภิกษุและสามเณรพร้อมทั้งลูกหลานญาติพี่น้องจับถือเดินจุ่งศพ โดยมีความ เชื่อว่าเพื่อนำทางผู้ตายไปสู่ สวรรค์ และการเดินเวียนรอบเมรุก่อน 3 รอบและให้เวียนไปทางซ้ายมือเรียกว่า วัฏฏะ เมื่อมีญาติหรือสมาชิกใน ครอบครัวเสียชีวิตไปแล้ว บรรดาญาติที่ยังมีชีวิตอยู่ก็จะพากันชวนช่วยทำบุญอุทิศไปให้เพื่ออุทิศส่วนบุญ ซึ่ง สอดคล้องกับการศึกษาของ พระครูกลยาณธรรมโฆ

รุ่ง กลยาโณ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การศึกษาคติธรรมจากประเพณีงานศพ : กรณีศึกษาชุมชน ตำบลตรวง อำเภอศรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์” ผลจากการศึกษาพบว่า ประเพณีการจัดงานศพสะท้อนคุณค่า ของชีวิต คติธรรมต่างๆ ที่พบในการจัดพิธีกรรมเกี่ยวกับงานศพ ดังนี้ ข้อปฏิบัติเมื่อมีคนป่วยใกล้ตายได้คติ ธรรม คือการมีสติไม่หลงตาย และการไม่ตั้งอยู่ในความประมาท เห็นสังขารในชั้น 5 ประเพณีการปฏิบัติต่อ ศพได้คติธรรม คือ ความกตัญญูตเวทีความเคารพนับถือ หลักไตรลักษณ์คืออนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ประเพณี

การสวดศพได้คตินิยม คือการอุทิศส่วนกุศล การมีน้ำใจต่อกัน ประเพณีการบวชนาคและงานศพได้คตินิยม คือความกตัญญูรู้คุณการสร้างอริยทรัพย์คือคุณความดีต่าง ๆ ประเพณีการเผาศพได้คตินิยม คือสัจธรรมของชีวิต ได้แก่ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ความไม่ประมาทในชีวิต ความเคารพนับถือต่อกัน และประเพณีการเก็บอัฐิ การทำบุญอุทิศให้แก่ผู้ตายให้คตินิยมด้านความกตัญญูต่อกัน ความสำนึกในบุญคุณต่อกัน และการเกิดใหม่ในโลกหน้า ด้วยอาศัยอำนาจของบุญกุศลที่ทำอุทิศให้แก่ผู้ตายนั่นจะทำให้ผู้ตายได้ไปเกิดในภพภูมิที่ดีในโลกหน้าต่อไป (พระครูกลยาณธรรมโมโข (รุ่ง กลยาณ), 2527)

5.2 วิเคราะห์คตินิยมที่ปรากฏในประเพณีงานศพบ้านพงสวาย ตำบลท่าตูม อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์

ในการจัดงานศพของชาวบ้านพงสวายตั้งแต่ใกล้ตายจนถึงการเผาศพทำบุญอุทิศให้ผู้ตายนั่นแบ่งอยู่ด้วย เปรอะเจีร หมายถึง คตินิยม ประเพณีต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตไว้อย่างมากมาย และน่าสนใจด้วยความที่มนุษย์เป็นผู้มีปัญญาเฉลียวฉลาด จึงได้นำประเพณีความเชื่อของตนประกอบกับคติความเชื่อทางศาสนาและหลักธรรมเข้ามาผสมผสานกัน ก่อให้เกิดการปฏิบัติต่อสิ่งซึ่งปรากฏไม่มีค่า ไม่มีประโยชน์ ให้กลับกลายมาเป็นสิ่งที่มีคุณค่า มีประโยชน์สูงสุดอีกครั้ง ดังเช่นการกระทำต้องซากศพของผู้ตาย ด้วยการนำพิธีกรรมประเพณีเข้ามาเป็นสื่อ เป็นตัวประสานให้เกิดความรู้สึกร่วมในระหว่างเจ้าภาพและผู้มาร่วมงาน คือบรรยากาศแห่งงานศพเป็นบรรยากาศของความเศร้าโศก เพราะเป็นความรู้สึกของการสูญเสีย ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งมีความรักใคร่นับถือ เกิดความรู้สึกว่าตนสูญเสียสิ่งที่รักไป แต่จากรูปแบบและขั้นตอนของพิธีกรรมทำให้เกิดการจรรโลงทางอารมณ์เกิดความรู้สึกคลี่คลายทางอารมณ์ เพราะมีผู้ที่ได้รับข่าวสารของ การตายซึ่งมีความรักใคร่ นับถือกับผู้ตายก็ดี กับผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ก็ดีก็พากันเดินทางมาร่วมงานศพ มาแสดงออกซึ่งความรู้สึกทำให้เจ้าภาพเกิดความอบอุ่นใจ มีกำลังใจ เกิด ปิติ รู้สึกว่าท่านผู้ตาย เป็นผู้ที่มีเกียรติ มีคุณค่า มีความดีต่อสังคม ในเมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ พิธีกรรมในงานศพของบ้านพงสวายยังมีรายละเอียดอีกมาก หากเริ่มตั้งแต่ที่ผู้ป่วยยังไม่สิ้นลมจนกระทั่งถึงการบรรจุอัฐิ ทุกขั้นตอนล้วนมีประเพณีธรรมแฝงไว้สอนคนที่มีชีวิตอยู่ให้รู้จักพิจารณาตามหลักเหตุผล และความเป็นจริง เพราะจุดมุ่งหมายสูงสุดของพุทธศาสนาคือการหลุดพ้น และเข้าสู่นิพพาน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พระครูอุทัยปริยัติโกศล (เสถียร ยอดสังวาลย์) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ประเพณี ธรรมเกี่ยวกับประเพณีการตายของภาคอีสาน พบว่า ประเพณีธรรมที่เกี่ยวกับประเพณีการตายของภาคอีสาน มีลักษณะสำคัญคือ 1) เป็นคำสอนตามหลักพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับแนวการปฏิบัติเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของพุทธศาสนิกชนทั่วไปของภาคอีสาน 2) เป็นกรอบแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับประเพณีการตายให้ถูกต้องและดีงามที่คนอีสานที่ได้ศึกษาและเข้าใจประเพณีธรรมคำสอน ของพระพุทธศาสนา จากการถ่ายทอดจากประเพณี และวิธีการปฏิบัติโดยการบอกเล่าจากปาก ต่อปากและผูกไว้เป็นประเพณีธรรม 3) เป็นวรรณกรรมถ่ายทอดแบบ “มุขปาฐะ” จากการวิเคราะห์ประเพณีธรรมเกี่ยวกับความตายของชุมชนชาวภาคอีสานได้พบว่าการอิงเอาหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาประกอบเข้าไว้ ที่บ่งบอกถึงความเชื่อในเรื่องของบาปบุญภพ ภูมิ นรกสวรรค์ จึงมีประเพณีในการทำบุญอุทิศให้กับผู้ตายไปแล้ว เนื่องจากได้รับอิทธิพลของหลักธรรมคำ

สอนทางพระพุทธศาสนาทำให้ประเพณี ตลอดจนปรีชาธรรมยังคงอยู่และมีการสืบทอดต่อ ๆ มา (พระครูอุทัยปริยัติโกศล (เสถียร ยอดสังวาลย์), 2554)

6. องค์ความรู้ที่ได้รับ

6.1 คติธรรมสะท้อนความกตัญญูต่อผู้ล่วงลับ คนในชุมชนบ้านพงสวายให้ความสำคัญกับการแสดงความกตัญญูต่อผู้ตาย โดยเฉพาะพิธีอาบน้ำศพและตกแต่งศพซึ่งสะท้อนถึงความเคารพและความผูกพันของลูกหลานต่อผู้วายชนม์ เป็นการตอบแทนบุญคุณและแสดงออกถึงจิตใจที่เมตตา ซึ่งช่วยย้ำเตือนคุณค่าทางศีลธรรมของชุมชน

6.2 สัญลักษณ์ในพิธีกรรมเชื่อมโยงกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา สัญลักษณ์ที่ใช้ในงานศพ เช่น เทียน 9 เส้น ด้ายตราสัง 3 รอบ และผ้าขาว ล้วนแฝงความหมายทางพุทธศาสนา เช่น เทียน 9 เส้นสื่อถึงพระคุณของพระพุทธเจ้า ด้ายตราสังสื่อถึงห่วงสามอย่างในชีวิต และผ้าขาวเป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์ สะท้อนให้เห็นว่าประเพณีท้องถิ่นหลอมรวมกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาอย่างแนบแน่น

6.3 พิธีกรรมเป็นเครื่องเตือนสติเรื่องความไม่เที่ยงของชีวิต การเวียนซ้ายรอบเมรุ การหลีกเลียงวันอัมงคล เป็นการเตือนสติให้ระลึกถึงความไม่เที่ยงและความตายพิธีกรรมเหล่านี้มีพลังในการกระตุ้นเตือนให้ผู้คนไม่ประมาทในชีวิต หมั่นสร้างบุญ และดำเนินชีวิตด้วยสติสัมปชัญญะ

6.4 การปรับเปลี่ยนพิธีกรรมตามยุคสมัย วิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงนำไปสู่การปรับพิธีกรรมให้สอดคล้องกับยุคสมัย เช่น การเปลี่ยนรูปแบบโลงศพ การใช้เมรุไฟฟ้า และการใช้รถยนต์ ทำให้เห็นถึงความยืดหยุ่นและการพัฒนาทางวัฒนธรรมที่ยังคงรักษาแก่นของคติธรรมไว้แม้จะปรับตัวในรูปแบบภายนอก

6.5 บทบาทของบุญอุทิศในงานศพ คือ เครื่องเชื่อมโยงครอบครัวและชุมชน การจัดงานศพไม่เพียงเป็นพิธีกรรมส่วนบุคคล แต่ยังเป็นเวทีสร้างความสามัคคีระหว่างเครือญาติและเพื่อนบ้าน ผ่านการทำบุญ การจัดเลี้ยง และการช่วยเหลือกัน ทำให้พิธีศพเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างสายสัมพันธ์ของผู้มีชีวิตให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเสนอ กระทรวงวัฒนธรรม เพื่อจะได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ คติธรรมเกี่ยวกับประเพณีงานศพของบ้านพงสวาย นักเรียน นิสิต นักศึกษา และกลุ่มบุคคลที่มีโอกาสเข้ามาในพื้นที่ทางวัฒนธรรม

2) สำหรับเป็นศูนย์กลางในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา รวมถึงประเพณีหรือพิธีกรรมท้องถิ่น

7.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1) เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาของพุทธศาสนิกชนที่อยากรู้คตินิยมเกี่ยวกับประเพณีงานศพบ้านพงสวาย เพื่อเป็นตัวอย่างในการจัดงานในพื้นที่ของตน

2) เพื่อให้คณะกรรมการผู้จัดงานได้นำข้อมูลของการวิจัยนำไปปรับปรุงการจัดงานในครั้งต่อไป

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) คณะสงฆ์ได้นำวิจัยนี้ไปบูรณาการปรับใช้ในพื้นที่อำเภอท่าตูม

2) หน่วยงานราชการได้นำแนวคิดได้นำหลักการในงานศพของประเพณีงานศพบ้านพงสวาย อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ ไปบูรณาการ

8. เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

พระครูกลยาณธรรมโฆษ (รุ่ง กลยาโณ). (2527). การศึกษาคตินิยมจากประเพณีงานศพ: กรณีศึกษาชุมชนตำบลตรวง อำเภอศรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์. *พุทธศาสนมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูอุทัยปริยัติโกศล (เสถียร ยอดสังวาลย์). (2554). ปรีชาธรรมเกี่ยวกับประเพณีการตายของภาคอีสาน. *พุทธศาสนมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุเมธ เมธาวิทยกุล. (2532). *สังกัปพิธีกรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรินต์ติ้ง เฮ้าส์.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

MahachulalongkornrajavidyalayaUniversity.(1996).*Thai-LanguageTipitaka, Mahachulalongkornrajavidyalaya Edition*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press

Phrakhru Kalyanathammas (Rung Kalyanon). (1984). A study of moral principles from funeral traditions: A case study of the community of Tambon Trat Si Narong District Surin Province. *Master of BuddhistStudies*. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Phrakhru Uthapariyatikoson (Sathien Yodsangwan). (2011). Dharma riddles regarding death traditions in the Northeast. *Master of Buddhist Studies*. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Sumet Methawittayakun. (1989). *Ritual Symbols*. 1st edition. Bangkok: O.S. Printing House.